

Богдан Деревянко

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри юридичних дисциплін факультету № 2
Донецького юридичного інституту МВС України
(м. Маріуполь, Україна)
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7408-8285>
DEL2000@i.ua

УДК 346.62(477)

ПРО ПОРІВНЯННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ВИДОБУТКОМ КРИПТОВАЛЮТИ (“МАЙНІНГОМ”) ТА ЗДІЙСНЕННЯМ ОПЕРАЦІЙ ІЗ НЕЮ

АНОТАЦІЯ. Метою статті було надання характеристики діяльності з видобутку криптовалюти (“майнінгу”) та здійсненню операцій із нею і визначення можливості визнання їх видами господарської діяльності та пропозиція напрямів подальшого розвитку господарського права і законодавства щодо них. Аналіз діяльності з видобутку криптовалюти (“майнінгу”) та здійснення операцій із нею вказує на значну схожість правового статусу осіб та їхніх груп й організацій, які видобувають (“майнять”) криптовалюту та здійснюють операції з нею. Із п’яти ознак, що характеризують економічну сутність як правосуб’єктне утворення, чотири повною мірою притаманні таким особам та групам, а п’ята ознака має переважно суб’єктивний характер. Показано, що фактично учасники діяльності на ринку криптовалюти мають певну організаційну єдність та визначеність організаційно-правової форми (хоча у більшості випадків і без офіційного її закріплення), майнову відокремленість, сукупність прав та обов’язків у сфері господарювання, несуть відповідальність за результати своєї діяльності. Лише пройти процес легітимації вони не можуть через законодавчі заборони.

Доведено, що діяльність “майнерів” криптовалюти та інших учасників ринку криптовалюти фактично є господарською, оскільки здійснюється у сфері суспільного виробництва і спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність. Значна кількість операцій із купівлі-продажу криптовалюти є господарськими і має на меті отримання доходу. У статті зазначено, що офіційне визнання державою законним видом господарської діяльності “майнінгу” криптовалюти та визнання господарськими операцій із її купівлі-продажу у комплексі з покладанням на “майнерів” обов’язку офіційно зареєструватись як суб’єкт підприємницької діяльності, поширенням на всіх учасників відносин на ринку криптовалюти дії законодавства про оподаткування та кримінальної, адміністративної, господарської відповідальності до порушників дасть змогу усунути невизначений або гібридний правовий статус суб’єктів та режим їхньої діяльності, а також наявні прогалини у праві та

© Богдан Деревянко, 2018

законодавстві. Держава отримає додаткові надходження до бюджету та можливість регулювання і контролю окремих операцій із криптовалютою.

Ключові слова: суб'єкт господарювання; господарська діяльність; криптовалюта, “майнінг”; прогалина у праві; ознаки суб'єктів господарювання; біржа криптовалюти; оподаткування.

Сьогодні завдяки комп'ютерній мережі у світі мають обіг понад 650 видів криптовалюти. Криптовалюта з'явилася лише кілька років тому і спочатку використовувалася у комп'ютерних іграх для набуття віртуальних привілеїв у межах гри. Гравець через виконання певних завдань отримував певну суму комп'ютерних “грошей”, за які купував, наприклад, додаткові життя, їжу, паливо, транспортні засоби, зброю тощо, але тільки в межах гри. У матеріальному світі ці “гроші” були нічого не варті. Так само і за класичні гроші з матеріального світу неможливо було набути щось у комп'ютерній грі. Проте все змінилося із появою мережі Інтернет. Спочатку розробники ігор запропонували гравцям за гроші з матеріального світу набувати певні привілеї у своїх іграх. А приблизно з 2008–2009 рр. ситуація змінилася на 180°. У 2008 р. людина чи група осіб або компанія під ім'ям Сатоші (Сатосі) Накамото (*Satoshi Nakamoto*) розробила і на початку 2009 р. запустила комп'ютерну програму, здатну вираховувати або генерувати криптовалюту біткойн (англ. *Bitcoin* або *BTC*). І момент, коли у травні 2010 р. громадянин США Л. Ханеч придбав за 10 тисяч біткойнів дві піци вважається початком використання криптовалюти як грошей чи грошового сурогату. Саме відтоді за електронні гроші стало можливим придбати товар із матеріального світу. До сьогодні у світі (і не в останню чергу в Україні) було проведено мільйони операцій із криптовалютою. Проте правовий режим операцій із криптовалютою в Україні досі однозначно не визначений. З юридичної точки зору найбільш важливими є питання щодо визнання вирахування (емісії, видобутку або “майнінгу”) криптовалюти видом господарської діяльності й запровадження оподаткування доходів від нього, а також щодо забезпечення державного регулювання і контролю за операціями купівлі-продажу товарів, робіт, послуг за одиниці криптовалюти. Важливою для держави є й можливість оподатковувати доходи, отримані від операцій купівлі-продажу та зберігання на віртуальних депозитних рахунках криптовалюти.

Схожі на наведені вище питання ставили перед собою вітчизняні і зарубіжні вчені, намагалися знайти на них відповіді. Серед дослідників останніх років можна назвати українських економістів та юристів, зокрема таких як: І. Брижань, І. Міняйленко, А. Метелиця¹, О. Заруцька,

¹ І Брижань та І Міняйленко та А Метелиця, ‘Роль криптовалюти у розвитку міст майбутнього’ (2018) 21 Глобальні та національні проблеми економіки 572.

Т. Прохорець², В. Компанієць³, О. Маковоз, Т. Передерій⁴, О. Радутний, О. Ганжа⁵, В. Рядінська⁶, К. Ярова⁷ та ін. Нами також було зроблено спробу визначити правовий режим операцій із криптовалютою в Україні⁸. Проте, незважаючи на дослідження, правовий режим операцій із криптовалютою в Україні можна визначити одним негативним, проте поширеним сьогодні словом: він є гібридним. Так постійно тривати не може. Держава повинна однозначно визначитися й або повністю заборонити всі чи деякі операції з криптовалютою та запровадити застосування до порушників жорсткого комплексного покарання; або дозволити всі чи деякі операції з криптовалютою із детальною їх регламентацією та встановленням можливості регулювання певними органами та запровадження оподаткування доходів від таких операцій. У будь-якому разі перед цим потрібно відповісти на запитання: “Чи є операції з криптовалютою фактично господарськими чи ні?”.

Метою дослідження є порівняти господарську діяльність із діяльністю з видобутку криптовалюти (“майнінгу”) та здійснення операцій із нею, визначити, чи можуть вони бути визнані видами господарської діяльності, а також визначити напрями подальшого розвитку господарського права і законодавства щодо них.

Сьогодні ситуація на ринку криптовалюти в Україні нагадує приклад із теорії господарського права, пов'язаний із наявністю і подоланням прогалин у праві. Тобто фактично з'явився новий вид відносин, неврегульований законодавчо. Прогалина може бути усунена за аналогією закону або за аналогією права. Проте у ситуації з криптовалютою усе складніше. Якби суб'єкти господарювання за допомогою новітніх технологій розпочали видобуток корисних копалин на Місяці чи на Марсі, то за відсутності відповідного закону щодо них можна було б застосувати відповідне загальне законодавство про видобуток корисних копалин.

² О Заруцька та Прохорець, ‘Особливості функціонування платіжних систем в Україні’ [2017] 10(50) Молодий вчений 882.

³ В Компанієць, ‘Развитие и будущее экономики на основе цифровых технологий: критическое осмысление’ 2018 (61) Вісник економіки транспорту і промисловості 36.

⁴ О Маковоз та Т Передерій, ‘Блокчейн як запорука валютної безпеки’ [2018] 1(12) Східна Європа: економіка, бізнес та управління 359.

⁵ О Радутний та О Ганжа, ‘Криптовалюта як нова дотична фінансового і кримінального права’ в Гетьман А та Кучерявенко М та Латковська Т та інші (редкол), *Воронівські читання (Співвідношення матеріального та процесуального в регулюванні фінансових відносин): матеріали міжнародно-науково-практичного конференції (м Чернівці, 4-5 жовтня 2017 р.)* (Асоціація фінансового права України 2017) 166.

⁶ В Рядінська, ‘Фінансово-правова природа Bitcoin та їх обіг в умовах правової невизначеності’ в Гетьман А та Кучерявенко М та Пришва Н та інші (редкол), *Воронівські читання (Фінансове право: сучасний стан та перспективи): матеріали міжнародно-науково-практичного конференції (м Київ, 5 жовтня 2016 р.)* (Асоціація фінансового права України 2016) 204.

⁷ К Ярова, ‘Криптовалюта: визначення правового статусу в Україні’ [2017] 10(50) Молодий вчений 1117.

⁸ Б Дерев'яно, ‘Ризики здійснення операцій з криптовалютою (біткойнами) громадян і суб'єктів господарювання України’ (2017) 3 Форум права: електронне наукове фахове видання 33; Б Дерев'яно та О Туркот, ‘Про визнання видобутку (“майнінгу”) криптовалюти видом господарської діяльності’ (2018) 1 Економіка та право.

А операції з криптовалютою хоч і проводяться на Землі, проте не в межах реального, а в межах віртуального, комп’ютерного світу. І там розробниками програм функціонування кожного виду криптовалюти вже у самій програмі запуснені певні правила, які, серед іншого, враховують і досягнення світової правової науки – господарсько-, адміністративно-, цивільно-правової. Зокрема, правила реєстрації угоди на ринку криптовалюти (наприклад, купівлі-продажу криптовалюти за класичну валюту) мають схожість із правилами оформлення договору, укладеного під час торгів на товарній біржі. Тобто ці угоди не підлягають нотаріальному засвідченню. На товарній біржі угоди (біржові операції) реєструються на самій біржі не пізніше наступного за здійсненням угоди дня. Угоди з купівлі-продажу криптовалюти або будь-якого товару, роботи, послуги за криптовалютою реєструються автоматично комп’ютерною програмою протягом кількох годин після їх укладення. Ще одним важливим правилом на ринку обігу криптовалюти є неможливість скасування укладеної угоди. Ця вимога є більш жорсткою, ніж вимоги до абсолютної більшості господарських договорів, які в судовому порядку можна визнати недійсними, а отже, держава своїм невизнанням операцій із криптовалютою й одночасною відсутністю покарання для тих, хто їх здійснює, створила прогалину у праві.

Розробити і запустити програму обігу криптовалюти може будь-який програміст чи група самотужки або під керівництвом держави чи суб’єкта господарювання.

Програми обігу криптовалюти поділяються на дві групи. Найбільш поширеними є програми, що передбачають поступове вирахування (емісію, генерування, “майнінг”) нових одиниць криптовалюти. У цьому разі програмою передбачається поступова або стрибкоподібна емісія додаткових одиниць криптовалюти до моменту досягнення певної максимальної їх кількості, також закладеної програмою. Така програма має схожість із “фінансовою пірамідою”, але лише в частині того, що емісія здійснюється за формулою, побудованою на основі геометричної прогресії. Проте, якщо за “фінансової піраміди” емісія цінних паперів здійснюється у геометричній прогресії на зростання, то емісія криптовалюти здійснюється за формулою геометричної прогресії на вибування. Так, програма найбільш поширеного виду криптовалюти – біткойну передбачає емісію до приблизно 2032–2033 рр. 42 млн одиниць криптовалюти.

Програми другої групи обігу криптовалют передбачають одноразову емісію одиниць криптовалюти. Тобто весь обсяг одиниць криптовалюти емітується одночасно із запуском програми. Таку криптовалюту не можна вирахувати (“майнити”). Її вартість залежить виключно від співвід-

ношення попиту та пропозиції на неї. Але видів такої криптовалюти значно менше, ніж криптовалют, що емітується. Схожість обох видів програм обігу криптовалюти із “фінансовою пірамідою” полягає лише у можливості появи необмеженої кількості нових видів криптовалюти. Основним тут є питання, чи буде новий вид криптовалюти користуватися попитом.

Криптовалюти, програми яких передбачають емісію додаткових одиниць, дають змогу окремим особам або організаціям здійснювати їх “майнінг”. Ця операція полягає у програмуванні достатньо складного та енерговитратного комп’ютерного обладнання на вирахування (генерацію, емісію) нових одиниць криптовалюти. Таким видом діяльності займається значна кількість українських індивідуальних програмістів та організацій, які не афішують свою діяльність. При цьому за законодавством їх буцімто немає, а отже, податки вони не сплачують, проте і на допомогу та захист держави у разі протиправних дій правоохоронних органів чи сторонніх осіб стосовно себе розраховувати не можуть.

За чинним законодавством України обіг криптовалюти як платіжного засобу є забороненим. Це випливає зі ст. 32 Закону України “Про Національний банк України”, згідно із якою “грошовою одиницею України є гривня, що дорівнює 100 копійкам; випуск та обіг на території України інших грошових одиниць і використання грошових сурогатів як засобу платежу забороняються”⁹. Керуючись цією нормою, а також положеннями ст. 99 Конституції України, ст. 192 Цивільного кодексу України, ст. 3 Закону України “Про платіжні системи та переказ коштів в Україні” та ст. 3 Декрету Кабінету Міністрів України “Про систему валютного регулювання і валютного контролю” Національний банк України ще 10 листопада 2014 р. видав роз’яснення, в якому визнав біткойн як грошовий сурогат, який не має забезпечення реальною вартістю і не може використовуватися фізичними та юридичними особами на території України як засіб платежу, оскільки це суперечить нормам українського законодавства¹⁰.

Отже, викладене підтверджує як гібридний статус “майнерів” криптовалюти, так і гібридний режим операцій із нею. Невизначеність законодавця штучно створила прогалину у праві. Через відсутність покарання до осіб, які здійснюють “майнінг” криптовалюти або виконують операції з нею, останні фактично отримують якісь матеріальні здобутки, проте не сплачують жодних податків. Через відсутність нормативного

⁹ Про Національний банк України: Закон України від 20 травня 1999 р. № 679-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 29. Ст. 238.

¹⁰ Роз’яснення щодо правомірності використання в Україні “віртуальної валюти/криптовалюти” Bitcoin: Роз’яснення Національного банку України від 10 листопада 2014 р. (*Національний банк України*, 10 Листопад 2014) <https://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=11879608> дата звернення 5 Травень 2018.

дозволу на цю діяльність, тобто через відсутність визнання “майнінгу” криптовалюти видом господарської діяльності та невизнання операцій із криптовалютою господарськими угодами та договорами, навіть особи та організації, які мають намір легалізуватися і пройти процедуру легітимації, цього не роблять.

Фактично видобуток криптовалюти (“майнінг”) є видом господарської діяльності, який сьогодні не визнаний і не легалізований державою. Від цього страждає переважно саме держава. Ситуація виглядає аналогічною тій, що склалася у сфері ігрового бізнесу України. До його заборони суб’єкти цього бізнесу сплачували податки за достатньо високими ставками, отримували ліцензію та набували торговий патент. Після заборони ігрового бізнесу значна частина його суб’єктів не припинила цей бізнес. Однак тепер він є нелегальним, а отже – суб’єкти ігрового бізнесу доходи отримують не менші (можливо, і більші, оскільки у них стало менше конкурентів), аніж раніше, проте не сплачують жодних податків чи платежів. Можна сказати, що зараз фактично суб’єкти ігрового бізнесу мають “податкові канікули”. Так само можна сказати, що фактично мають “податкові канікули” і суб’єкти господарювання та особи, які проводять операції з криптовалютою¹¹. Нами вже пропонувалося визнати “майнінг” криптовалюти видом господарської діяльності й оподатковувати та ліцензувати його¹². І саме для цього треба вирішити питання щодо визнання “майнінгу” криптовалюти видом господарської діяльності.

У частині 1 ст. 3 “Господарська діяльність та господарські відносини” Господарського кодексу України зазначено:

Під господарською діяльністю у цьому Кодексі розуміється діяльність суб’єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність¹³.

На основі наведеного визначення одразу складно відповісти, чи відповідає йому “майнінг” криптовалюти чи операції з нею.

По-перше, здійснювати операції із криптовалютою повинні суб’єкти господарювання. Із фактичних “майнерів” сьогодні частина вже має статус суб’єктів господарювання, здійснюючи дозволені види підприємництва або рідше – некомерційної господарської діяльності. Інша частина, зокрема індивідуальні особи – “майнери” у разі легалізації операцій із

¹¹ Деревянко та Туркот (н 8).

¹² Там само.

¹³ Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 436-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 18-22. Ст. 144.

видобутку та купівлі-продажу криптовалюти зареєструються як суб'єкти підприємницької діяльності (далі – СПД).

У теорії господарського права та на практиці давно сформувалися ознаки, що у сукупності характеризують економічну сутність суб'єкта господарювання як правосуб'єктне утворення: організаційна єдність; майнова відокремленість; легітимність існування як суб'єкта господарювання; наявність господарських прав та обов'язків; відповідальність за результати господарювання¹⁴. Розглянемо їх ретельніше.

1. *Організаційна єдність*. Сьогодні цю ознаку суб'єкта господарювання більш точно формулюють як наявність єдиної назви та визначеність організаційно-правової форми суб'єкта господарювання. Ця ознака вказує на наявність у суб'єкта господарювання єдиної назви та єдиного центру управління, тобто єдиного керівного органу. При цьому не заборонено функціонування внутрішньоструктурних підрозділів, утворених за територіальною, функціональною чи іншою ознакою із безпосередніми колегіальними чи одноособовими керівниками. Фактично діючі групи “майнерів” мають певну організаційну структуру і підпорядкованість одноособовому чи колегіальному органу керівництва. Можна зазначити, що переважна більшість українських “майнерів” являють собою невеликі фактичні організації у складі кількох осіб, що не мають офіційного статусу суб'єкта господарювання, проте за правовим статусом мають значну схожість із товариством з обмеженою відповідальністю або виробничим кооперативом.

2. *Майнова відокремленість*. Ця ознака передбачає наявність у суб'єкта господарювання майна, необхідного для здійснення господарської діяльності. Майно може перебувати на одному з основних правових режимів – на праві власності, господарського відання чи оперативного управління. Крім того, суб'єкт господарювання може користуватися майном на основі укладених договорів оренди, лізингу, концесії. Діяльність “майнерів” з огляду на свою технологічну специфіку повинна здійснюватися у приміщенні з певними фізико-хімічними характеристиками. Крім цього, саме обладнання, необхідне для “майнінгу” криптовалюти, є достатньо коштовним та енерговитратним, а також займає багато місця. Індивідуальна особа або суб'єкт господарювання, який не займається “майнінгом”, проте здійснює операції на біржах криптовалюти, повинен як мінімум мати комп'ютер, за яким проводить як мінімум кілька годин на добу. Тобто за цим показником учасники ринку криптовалюти не відрізняються від повноцінних суб'єктів господарювання, які діють

¹⁴ М Шелухін та інші, *Господарське право: навчальний посібник у схемах і таблицях* (Центр навчальної літератури 2006) 219.

в інших галузях та сферах суспільного виробництва, оскільки мають майно (часто достатньо коштовне), необхідне для здійснення діяльності.

3. *Легітимність існування як суб'єкта господарювання.* Ця ознака передбачає необхідність суб'єкта господарювання відповідати певним вимогам, визначеним державою, пройти певні процедури легітимації й отримати визнання як повноправного учасника господарської діяльності у правовому полі України. Саме цю ознаку можна вважати “вузьким місцем” для “майнерів” та гравців на ринку криптовалюти, оскільки через офіційну заборону операцій із криптовалютою ті з них, хто не здійснює іншої професійної господарської діяльності, не може офіційно зареєструватися як суб'єкт господарювання. Проте у разі зняття заборони значна їх частина легітимізується й отримує статус повноцінного суб'єкта господарювання, а якщо характеризувати ще вужче – СПД.

4. *Наявність господарських прав та обов'язків.* Уся сукупність прав та обов'язків у сфері господарювання становить повний обсяг господарської компетенції суб'єкта господарювання. “Майнери” криптовалюти та гравці на ринку криптовалюти фактично вже мають певний обсяг прав та обов'язків. Вони відкривають ID-гаманці лише за умови укладення договору приєднання із фірмою-надавачем послуг із розміщення гаманця, яка часто є зареєстрованою в офшорній зоні. Ці договори більшою мірою передбачають можливість односторонньої зміни їх умов фірмою – надавачем послуг із розміщення гаманця¹⁵. Крім цього, всі операції з криптовалютою підпорядковуються правилам, визначеним розробником програми з емісії та обігу певної криптовалюти. Зокрема, ці правила передбачають незворотність операцій, анонімність операцій і водночас загальнодоступність інформації про проведені операції у мережі Інтернет тощо. Тобто певний обсяг господарської компетенції учасники ринку криптовалюти мають уже зараз. У разі легалізації операцій із криптовалютою компетенція повноцінних суб'єктів господарювання значно зросте як у частині прав, так і в частині обов'язків.

5. *Відповідальність за результати господарювання.* Ця ознака стимулює суб'єктів господарювання сумлінно виконувати свої зобов'язання, що виникають на основі закону та договору, за недотримання яких передбачає, застосування санкцій до порушників. Учасники ринку криптовалюти, навіть не будучи суб'єктами господарювання, можуть нести відповідальність. Проте сьогодні це більшою мірою відповідальність перед контрагентами. У разі легалізації операцій із криптовалютою відповідальність “майнерів” криптовалюти та гравців на біржах криптовалюти буде наставати частіше. Зокрема, з'являться додаткові зобов'я-

¹⁵ Дерев'яно (н 8) 35.

зання перед державою і, відповідно, відповідальність за їх невиконання чи неналежне виконання.

Таким чином, із п'яти ознак, що характеризують економічну сутність як правосуб'єктне утворення, лише одна (більшою мірою суб'єктивна) сьогодні не притаманна українським учасникам ринку криптовалюти. А отже, у разі зняття у законодавстві заборони на здійснення операцій із криптовалютою в Україні одразу може з'явитися значна кількість нових суб'єктів господарювання, зокрема СПД, одним із основних або основним видом діяльності яких буде “майнінг” криптовалюти та (або) здійснення операцій на ринку криптовалюти.

“Майнери” криптовалюти та інші професійні учасники цього ринку за своїм правовим статусом майже не відрізняються від суб'єктів господарювання. Тому у разі легалізації операцій із криптовалютою вони зможуть отримати статус суб'єктів господарювання, а отже, зможуть повноцінно здійснювати господарську діяльність. Крім того, по-перше, вони будуть зобов'язані це зробити.

По-друге, господарську діяльність суб'єкти господарювання повинні здійснювати у сфері суспільного виробництва. У разі легалізації названих операцій можна абсолютно впевнено стверджувати, що діяльність наявних сьогодні і майбутніх суб'єктів господарювання здійснюється і буде здійснюватися у сфері суспільного виробництва, оскільки видобуток криптовалюти організовується ними явно не для власного споживання. Крім того, за відсутності суспільства у вигляді значної людської громади чи цивілізації криптовалюта швидко стане тим, чим є насправді – нічим. Її вартість залежить від попиту, забезпеченого певним розвитком суспільства.

По-третє, господарська діяльність має бути спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність. Криптовалюту у різних державах світу визнано грошима, або грошовим сурогатом, або товаром, або нематеріальним активом. За сучасним ринковим курсом, сформованим на основі співвідношення попиту та пропозиції на міжнародних біржах криптовалюти, остання має достатньо високу вартість. Тому у нас немає права вважати криптовалюту чимось, якоюсь абстракцією, облишеною вартості та цінової визначеності. Так само як і немає підстав казати про відсутність цінової визначеності у діяльності з “майнінгу” криптовалюти та проведення операцій із нею.

Висновки. Порівняльний аналіз діяльності з видобутку криптовалюти (“майнінгу”) та здійснення операцій із нею вказує на значну схожість правового статусу повноцінних суб'єктів господарювання й осіб та їх-

ніх груп та організацій, які видобувають (“майнять”) криптовалюту та здійснюють операції із нею. Із п’яти ознак, що характеризують економічну сутність як правосуб’єктне утворення, чотири повною мірою притаманні останнім, а п’ята ознака має переважно суб’єктивний характер. Діяльність “майнерів” криптовалют та інших учасників ринку криптовалют в Україні здійснюється у сфері суспільного виробництва і спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність. А тому для визнання її господарською не вистачає лише волі законодавця щодо зняття заборони та запровадження правової регламентації операцій із криптовалютою. Подальший розвиток господарського та іншого законодавства повинен спрямовуватися на введення зобов’язань із реєстрації “майнерів” криптовалют як СПД, запровадження ліцензування їхньої діяльності, оподаткування доходів від неї, нормативного визначення заходів відповідальності до порушників і забезпечення повноцінного державного регулювання і стимулювання такої діяльності за посередництва основних засобів регулюючого впливу держави на діяльність суб’єктів господарювання. Обов’язкова реєстрація як СПД осіб та їх груп, які здійснюють операції купівлі-продажу на ринку криптовалют, не обов’язкова. Проте після легалізації такої діяльності держава може оподатковувати доходи від купівлі-продажу та зберігання на депозитних рахунках криптовалют, а також застосовувати наявні у кримінальному, адміністративному, господарському законодавстві санкції до порушників. Реалізація названого є достатньо тривалим процесом, який вимагає додаткового технічного, економічного і правового обґрунтування. І саме на це мають спрямовуватися майбутні наукові розвідки у досліджуваній царині суспільних відносин.

REFERENCES

List of legal documents

Legislation

1. Hospodarskii kodeks Ukrainy [The Economic Code of Ukraine] vid 16 sichnia 2003 r. № 436-IV. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2003. № 18-22. St. 144 (in Ukrainian).
2. Pro Natsionalnyu bank Ukrainy [On the About the National Bank of Ukraine]: Zakon Ukrainy [the Law of Ukraine] vid 20 travnia 1999 r. № 679-XIV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/679-14> (accessed: 13.05.2018) (in Ukrainian).
3. Roziasnennia shchodo pravomirnosti vykorystannia v Ukraini “virtualnoi valiuty/kryptovaliuty” Bitcoin [Clarification on the Lawfulness of Using Bitcoin’s Virtual Currency/Cryptocurrency in Ukraine]: Roziasnennia Natsionalnoho banku Ukrainy [Clarification of the National Bank of Ukraine] vid 10 lystopada 2014 r. URL:

https://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=11879608 (accessed: 13.05.2018) (in Ukrainian).

Bibliography

Edited books

4. Shelukhin M (red), *Hospodarske pravo: navchalnyi posibnyk u skhemakh i tablytsiakh [Economic Law: a Manual in Charts and Tables]* (Tsentri navchalnoi literatury 2006) (in Ukrainian).

Journal articles

5. Bryzhan I ta Minyaylenko I ta Metelytsya A, 'Rol kryptovaliuty u rozvytku mist maibutnoho [Cryptocurrency Role in the Development of Future Cities]' (2018) 21 *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky* 572 (in Ukrainian).
6. Derevyanko B ta Turkot O, 'Pro vyznannia vydobutku ("mayninhu") kryptovaliuty vydom hospodarskoi diialnosti' [About Legalization of Exhaust ("Mining") Cryptocurrency by the Type of Economic Activity]' (2018) 1 *Ekonomika ta pravo* (in Ukrainian).
7. Derevyanko B, 'Ryzyky zdiisnennia operatsii z kryptovaliutoiu (bitkoinamy) hromadian i subiektiv hospodariuvannia Ukrainy' [Risks of Operations with Cryptocurrency (Bitcoins) for Citizens and Economic Entities of Ukraine]' (2017) 3 *Forum prava* 33 (in Ukrainian).
8. Zarutska O ta Prokhorets T, 'Osoblyvosti funktsionuvannia platizhnykh system v Ukraini' [Features of the Functioning of Payment Systems in Ukraine]' (2017) 10(50) *Molodyi vchenyi* 882 (in Ukrainian).
9. Kompaniyets V, 'Razvitiye i budushcheye ekonomiki na osnove tsifrovyykh tekhnologiy: kriticheskoye osmysleniye' [Development and Future of the Economy Based on Digital Technologies: Critical Thinking]' (2018) 61 *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti* 36 (in Russian).
10. Makovoz O ta Perederiy T, 'Blokchein yak zaporuka valiutnoii bezpeky' [Blokchain as a Pledge of Currency Security]' [2018] 1(12) *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnya* 359 (in Ukrainian).
11. Yarova K, 'Kryptovaliuta: vyznachennia pravovoho statusu v Ukraini' [Cryptocurrency: Definition of Legal Status in Ukraine]' [2017] 10(50) *Molodyi vchenyi* 1117 (in Ukrainian).

Conference papers

12. Radutnyi O ta Hanzha O, 'Kryptovaliuta yak nova dotychna finansovoho i kryminalnoho prava' [Cryptocurrency as a New Tangent of Financial and Criminal Law]' v Hetman A ta Kucheriavenko M ta Latkovska T ta inshi (redkol), *Voronovski chytannia (Spivvidnoshennia materialnoho ta protsesualnoho v rehuliuванні finansovykh vidnosyn): materialy mizhnar nauk-prakt konf (m Chernivtsi, 4-5 zhovtnia 2017 r.)* (Asotsiatsiia finansovoho prava Ukrainy 2017) 166 (in Ukrainian).
13. Riadinska V, 'Finansovo-pravova pryroda Bitcoin ta yikh obih v umovakh pravovoi nevyznachenosti' [The financial and legal nature of Bitcoin and their circulation in terms of legal uncertainty]' v Hetman A ta Kucheriavenko M ta Pryshva N ta inshi (redkol), *Voronovski chytannia (Finansove pravo: suchasnyi stan ta perspektyvy): materialy mizhnar nauk-prakt konf (m Kyiv, 5 zhovtnia 2016 r.)* (Asotsiatsiia finansovoho prava Ukrainy 2016) 204 (in Ukrainian).

Bohdan Derevianko

ON THE COMPARISON OF BUSINESS ACTIVITY
WITH CRYPTOCURRENCY PRODUCTION (“MINING”)
AND TRANSACTIONS WITH IT

ABSTRACT. The purpose of the article is to give the characteristics of cryptocurrency production activity (“mining”) and transactions with it and determine whether it is possible to recognize these operations as the types of business activity, and also to suggest in which areas economic law and respective legislation may be further developed. As demonstrated by the analysis of cryptocurrency production activity (“mining”) and transactions with it, individuals and their groups and organizations which produce (“mine”) cryptocurrency and make transactions with it have an essentially similar legal status. If we consider the five signs characterizing a business entity as an entity subject to law, we will see the four signs fully inherent in such individuals and groups, with the fifth sign being mostly subjective. The article shows that in fact, participants of the cryptocurrency market activities have a certain organizational unity and a well-outlined organizational and legal form (although in most cases it is not formalized), standalone assets, and a set of rights and obligations relating to business activity, and are liable for the results of their activities. And they are unable to go through the legitimation process only due to legislative prohibitions.

The author proves that the activity of cryptocurrency “miners” and other cryptocurrency market participants is, in essence, business activity, since it is carried out in the social production domain and aims at the production and sale of products, works or services which have value and a certain price. A significant part of cryptocurrency purchase and sale transactions are business transactions intended to generate income. The article states that if the State officially recognizes that cryptocurrency “mining” is a legitimate type of business activity and cryptocurrency purchase and sale transactions are business transactions, and at the same time introduces the duty of “miners” to get officially registered as a business entity, and applies the taxation legislation to all participants of the relations on the cryptocurrency market and criminal, administrative, and economic liability to offenders, this will allow eliminating the uncertain or hybrid legal status of such entities and their operation regime, as well as the existing gaps in law and legislation. The State will receive additional revenues to the budget and the ability to regulate and control individual operations with cryptocurrency.

KEYWORDS: business entity; business activity; cryptocurrency, “mining”; gap in law; signs of business entities; cryptocurrency exchange; taxation.